

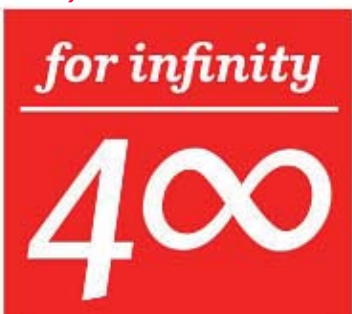
400 DAGEN VOOR 400 VRAGEN

Het veiligste land ter wereld

De Rijksuniversiteit Groningen viert in 2014 haar vierde eeuwfeest. In de aanloop naar dit jubileum verzamelt de universiteit vragen vanuit heel Nederland voor het project '400 dagen voor 400 vragen', op jacht naar de ultieme vraag die een groot onderzoeksproject waard is. *Dagblad van het Noorden* zoekt mee. Vandaag de vraag van Hans Tichelaar uit Leeuwarden.

rijksuniversiteit
groningen

Door Esther van der Meer

De vraag:

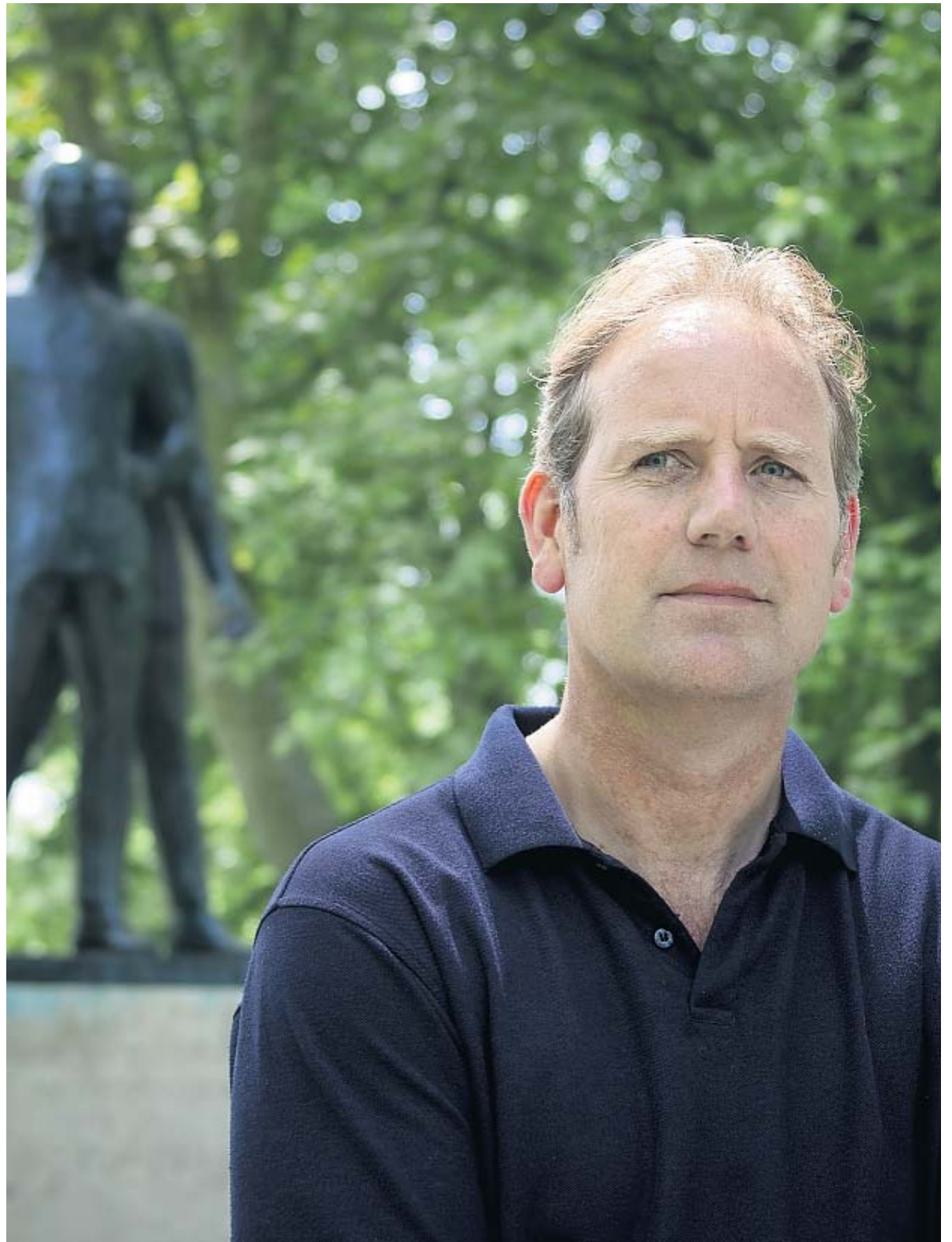
Ik heb me, zeker rond de herdenking van de Tweede Wereldoorlog, altijd het volgende afgevraagd: hoe is het mogelijk dat in tijden van oorlog het merendeel van de mensen tot gruwelijke dingen in staat blijkt terwijl er aan de andere kant altijd een ogenschijnlijke minderheid blijft bestaan die zich verzet tegen deze gruwelijkheden? Je zou verwachten dat de beesten tot de minderheid zouden behoren, dat klinkt toch logischer?

Hoogleraar sociologie René Veenstra:

"In de tijd van de jager-verzamelaars, 10.000 jaar geleden, stierf 30 procent van de mannen op gewelddadige wijze. Bij stammen in het Amazonegebied die nu onder dezelfde omstandigheden leven, zie je dezelfde cijfers. Het zijn primitieve omstandigheden waar geen wetten gelden, behalve het recht van de sterkste. In de rest van de wereld is het beter gesteld, sterker nog, we leven in steeds vreedzamer tijden. In de middeleeuwen kwam 1 op de 1000 mensen door moord om het leven. Nu is dat 1 op de 100.000. Mensen gedijen bij democratie. In tegenstelling tot dictaturen voeren democratieën onderling geen oorlog en houden de meeste mensen zich aan normen en wetten. In situaties van wanorde en wanneer een staat de controle kwijt is, zie je dat mensen tot dingen in staat zijn die ze normaal gesproken nooit zouden doen. Kijk naar de rassenrellen in Los Angeles, de plunderingen in Londen, project X in Haren."

Hoogleraar internationaal publiekrecht Marcel Brus:

"We weten dat de mensheid in staat is tot moordpartijen en grove schendingen van de mensen-

▲ Hans Tichelaar bij het Leeuwarder monument voor de verzetsstrijders. Foto: LC/Siep van Lingen

rechten. Daarvoor is wel iets nodig: ontmenselijking van je tegenstander. Dat zag je in Hitler-Duitsland waar een onderscheid werd gemaakt tussen *Übermensen* en *Untermenschen*. Dat zag je ook in Rwanda waar in de strijd tussen Hutu's en Tutsi's mensen werden weggezet als kakkerlakken. In het internationaal recht proberen we dit soort daden tegen de menselijkheid te voorkomen. Dat begint in een heel vroeg stadium. In het nationaal en internationaal recht is het verboden actief haat te zaaien, om groepen tegen elkaar op te zetten. Als het toch gebeurt dat een staat vreselijk geweld gebruikt tegen zijn eigen burgers of de burgers doen dat onderling, kan de internationale gemeenschap ingrijpen. Dat is een ontwikkeling van de laatste twintig jaar. Soms is het lastig. Kijk naar Syrië.

Dat begon als een protest van burgers tegen de regering en lijkt te ontaarden in een strijd tussen religieuze groepen waar geen grenzen meer gelden. De situatie dreigt zo ver te escaleren dat alleen nog gewapende interventie mogelijk is. Maar als het toch mis gaat, kun je dankzij instellingen als het Internationaal Strafhof toch individuen ter verantwoording roepen. Je komt er niet meer mee weg als je zegt 'ik voerde alleen een opdracht uit'. Iedereen heeft een eigen verantwoordelijkheid om de menselijkheid in acht te nemen."

Politicooloog Sami Faltas:

"Wat leidt tot excessief geweld als we kennen uit Rwanda of het voormalig Joegoslavië? Daar zijn drie factoren voor die we kennen uit detectives: motieven, middelen en gelegenheid. Geweld kun je ontmoedigen als mensen elkaar goed kennen en veel contact hebben, dan is het moeilijker elkaar wat aan te doen. En een beperkte beschikbaarheid van wapens helpt ook. Wat dat betreft kan deze

Uw vraag

Samen met de Rijksuniversiteit Groningen beantwoordt *Dagblad van het Noorden* om de week een vraag in deze rubriek. Stel uw vraag op de website www.rug400.nl.

vragensteller gerust zijn. Nederland is een welvarend land waar wapens lastig te krijgen zijn, met een redelijk goede politie, waar de kans op vervolging groot is en de maatschappij een afkeer heeft van geweld. De kans dat geweld hier escaleert is kleiner dan in bijna elk ander land ter wereld."

Reactie van Hans Tichelaar:

Dat democratie zo'n belangrijke rol speelt, dat had ik me nooit gerealiseerd. Het is ook enigszins verbazingwekkend dat de wereld steeds vreedzamer wordt terwijl als je een krant openslaat of de tv aanzet je al die oorlogen in de wereld ziet. En de scheidslijn tussen beschaving en een wereld waarin mensen elkaar de vreselijkste dingen aandoen blijft dun. Dat blijft iets om over na te denken."